

Nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse nimeseadust (edaspidi *NS*) ja riigilõivuseadust (edaspidi *RLS*). Muudatusi on vaja teha selleks, et saaks kasutusele võtta rahvastikuregistri (edaspidi *RR*) elektroonilises teenuses (e-teenuses) avalduse esitamise võimaluse ning luua õiguslikud raamid isiku nime muutmise seotud toimingutes. Eelnõuga luuakse alus menetlusele, kus isik saab esitada rahvastikuregistri turvalises veebikeskkonnas (edaspidi *turvaline veebikeskkond*) avalduse uue eesnime, perekonnanime või isikunime saamiseks (edaspidi *nime muutmine*) ning mis võimaldab teatud tingimustel teha automaatotsuseid ja -kandeid.

Eelnõuga tehtavatel muudatustel on mõju perekonnaseisutoimingute seaduse § 3 lõike 3² punktides 4, 9, 12 ja 13 nimetatud maakonnakeskuse kohaliku omavalitsuse üksusele, s.o Jõhvi, Pärnu, Tallinn ja Tartu linn (edaspidi *MK KOV*), ning sotsiaalne mõju inimestele. Eelnõuga tehtavad muudatused ei suurenda ettevõtjate ega isikute halduskoormust, vaid pigem vähendavad seda ning teevad riigiga suhtlemise kiiremaks ja lihtsamaks.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna järgmised teenistujad:

- õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (tel 612 5184, annika.nommikaydin@siseministeerium.ee),
- osakonnajuhataja Enel Pungas (tel 612 5163, enel.pungas@siseministeerium.ee),
- perekonnaseisutoimingute talituse
 - juhataja Karin Saan (tel 5308 8393, karin.saan@siseministeerium.ee) ja
 - nõunik Ulvi Klaar (tel 612 5168, ulvi.klaar@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (tel 612 5184 annika.nommikaydin@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja, välja arvatud eelnõu lisad, on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo keeleteimetaja Piret Tamme (piret@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetakse:

- 1) NS-i avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 57;
- 2) RLS-i avaldamismärkega RT I, 08.07.2025, 64.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik **Riigikogu poolthääle enamus**, sest ei muudeta seadust, mille vastuvõtmiseks on Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 104 kohaselt vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust.

2. Seaduse eesmärk

2.1. Eelnõu vajalikkus

Eelnõu on vajalik, et nime muutmise menetluses saaks kasutusele võtta uue e-teenuse ning sellega seotud automaatotsused ja -kanded, mis vähendavad isikute halduskoormust ning muudavad riigiga suhtlemise kiiremaks ja lihtsamaks.

2.2. Olulisemad muudatused

Eelnõuga lisatakse NS-i õiguslik alus uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise avalduse esitamiseks turvalises veebikeskkonnas ning selle menetlusega seotud automaatotsuse ja -kande tegemiseks. Samuti lihtsustatakse eelnõuga NS-is isiku soovil uue eesnime andmist.

RLS-ist jäetakse välja uue eesnime riigilõivuta menetlemise alus ja täpsustatakse uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise haldusakti korduva väljastamisega seotud sätteid.

2.3. Eelnõu koostamine

2015. aastal oli kooskõlastamisel NS-i tervikteksti väljatöötamiskavatsus¹, kus nime muutmise teenuse loomist ei olnud algul ette nähtud, kuid selle võimalikkus sai selgeks käesoleval aastal. Seetõttu ei olnud ajaliselt võimalik enne eelnõu koostamist enam väljatöötamiskavatsust koostada.

Kuivõrd NS-i eelnõu terviktekstiga seotud küsimused nõuavad täiendavaid arutelusid, siis nime muutmise e-teenuse saaks Euroopa Liidu välisvahendite (taaste- ja vastupidavusraha (edaspidi *RRF*)) abil kasutusele võtta juba 2025. aasta lõpus. Seetõttu on vaja eelnõus nimetatud muudatused teha kehtivas seaduses.

Oluline on tagada, et kõik RRF-i vahenditest planeeritavad kokkulepped saaks täidetud ja Eestile kantakse 2026. aasta lõpuks üle kogu Eestile mõeldud toetusmaht. Euroopa Komisjonil on õigus Eestile mõeldud toetusfondi vähendada, kui Euroopa Liidu arvates ei ole kava piisavas ulatuses täidetud. Kavandatud tegevuste täitmata jätmise või osalise täitmise korral võib Euroopa Komisjon määrata väga rangeid rahalisi karistusi kuni 120 miljoni euro väärtuses.

Muudatused on vajalikud, et nime muutmise menetluses saaks kasutusele võtta e-teenuse ning teha automaatotsuseid ja -kandeid. See hõlmab näiteks avalduse esitamise võimaldamist turvalises veebikeskkonnas ja muudatusi eesnimedid käsitlevates sätetes, et ametnik ei peaks hindama nime muutmise põhjuse mõjuvust eesnimede puhul, nagu nõutakse praegu NS-is. Need meetmed ei riiva isikute põhiõigusi ja lihtsustavad nimevahetuse protsessi. Kuna RLS sisaldab viiteid NS-ile, mida eelnõuga muudetakse, tuleb korrastada ka RLS-i sätteid.

Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punkti 1 kohaselt ei koostatud väljatöötamiskavatsust muudatuste kohta, mis on põhjendatult kiireloomulised. Nime muutmise e-teenuse ning automaatotsuste

¹ EIS-i toimiku number [15-1697](#).

ja -kannetega seotud muudatus NS-is on aegkriitiline, sest nime muutmise e-teenuse loomist rahastatakse sündmusteenuste loomiseks mõeldud RRF-i vahenditest, mille toetuse abikõlblikkuse periood lõppeb 31. detsembril 2025. aastal.

Toetuse kasutamise aluseks on järgmised dokumendid:

1. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha (edaspidi *määrus nr 2021/241*), artikli 18 lõike 1 alusel kinnitas Euroopa Komisjon 5. oktoobril 2021. aastal ning Euroopa Nõukogu 29. oktoobril 2021. aastal rakendusotsusega Eesti taaste- ja vastupidavuskava järgse reformi „Eraisikutele sündmusteenuste ja etteaimavate teenuste väljaarendamine“ (edaspidi *reform*);
2. Vabariigi Valitsuse 29. novembri 2021. aasta määrus nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ (edaspidi *VV taastekava määrus*), millega kehtestatakse nõuded määruse nr 2021/241 järgsete investeeringute ja reformide rakendamisele Eestis;
3. Siseministeeriumi (toetuse saaja partner) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (reformi tegevuste elluviija) 22. augustil 2022. aastal sõlmitud leping reformi elluviimiseks:
 - 3.1. leping on sõlmitud tegevuste elluviimiseks ettevõtlus- ja infotehnoloogia ministri 9. märtsi 2022. aasta käskkirja nr 78 „Taaste- ja vastupidavusraha komponent 3 „Digiriik“, reformi 1.2 „Eraisikutele sündmusteenuste ja etteaimavate teenuste väljaarendamine“ elluviimiseks toetuse andmise tingimused“ alusel;
 - 3.2. kulude hüvitamise aluseks on Euroopa Komisjoni 5. oktoobri 2021. aasta ning Euroopa Nõukogu 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsusega kinnitatud taastekava määrus; Siseministeerium viib toetatavaid tegevusi ellu Vabariigi Valitsuse 23. detsembril 2021. aastal kinnitatud valdkonna arengukava „Eesti digiühiskond 2030“ alusel.

2.4. Eelnõu põhiseaduspärasuse analüüs

PS-i §-s 11 on sätestatud, et õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas PS-iga. Piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ning ei tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Seega peab põhiõiguse riivel olema legitiimne eesmärk ja riive selle saavutamiseks proportsionaalne: sobiv, vajalik ja mõõdukas. Põhiõiguse riive on:

- **sobiv**, kui see aitab saavutada legitiimset eesmärki;
- **vajalik**, kui seda ei ole võimalik saavutada, kasutades põhiõigusi vähem riivavat meetet, ning
- **mõõdukas**, kui see ei moonuta ühiskonna demokraatlikkust ja põhiõiguse olemust.²

Eelnõuga võimaldatakse nime muutmise menetluses esitada nime muutmise avaldust turvalises veebikeskkonnas, mitte enam digitaalselt allkirjastatuna, ning kui kõik eeldused nime muutmiseks on täidetud, tehakse otsus ja kanne automaatselt. PS-is sätestatud põhiõigused tagatakse täiendavalt hea halduse tava suurendamisega, kasutades selleks IT-lahendusi, samuti lihtsustatakse aegunud menetlusi, mis ei ole enam otstarbekad, võimaldades seega teha kiiremini otsuseid. See riivab PS-i §-s 19 sätestatud õigust vabale eneseteostusele.

Legitiimne eesmärk on muuta nime muutmise protsessi inimese jaoks mugavamaks ja kiiremaks.

² Riigikohtu üldkogu 21. juuni 2019. aasta otsus nr [5-18-5](#), p 65; Kalmo, Hent, Oliver Kask 2020. PS-i § 11 kommentaarid, p-d 30–32. – [Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne](#), lk 138.

- **Sobivus.** Kui nime muutmise avaldus esitatakse turvalises veebikeskkonnas, kontrollitakse avalduses esitatud andmeid ilma ametniku sekkumiseta. Automaatne kontroll on kiire. Seega säästab see nii inimese (taotleja) aega kui ka ametniku aega, kes oleks pidanud taotlust läbi vaatama. Samuti saab teha kiiresti ja mugavalt automaatotsuse ja -kande.

Vajalikkus. Suurem osa nime muutmise avaldustest esitatakse praegu elektrooniliselt digitaalallkirjaga kinnitatult. Seega ei käi inimesed tihti enam MK KOV-is kohapeal avaldust esitamas. Kui avaldust saab edaspidi esitada turvalises veebikeskkonnas elektrooniliselt, ei ole avalduse vastuvõtmiseks, nime muutmise eelduste kontrollimiseks ning otsuse ja kande tegemiseks ametnikku vaja, välja arvatud juhul, kui on vaja teha kaalutlusotsus. Kuna eelduste täitmise kontrollid saab edaspidi teha automaatselt, ei ole mõistlik säilitada paralleelselt avalduse esitamise viisi, mille puhul ametnik peaks ise avalduses esitatud andmeid kontrollima, täites sama ülesannet, mida teeb süsteem. Kui nime muutmiseks esitatud andmed on juba automaatselt kontrollitud, siis on mõistlik langetada asjas ka otsus ja teha RR- i kanne automaatselt. Mida rohkem otsuseid saab teha automaatselt, seda rohkem jääb ametnikul aega keskenduda selliste otsuste tegemisele, mis nõuavad kaalutlust. Ükski teine lahendus ei oleks võrreldes automaatotsusega sama efektiivne ja isikute õigusi vähem koormav soovitud eesmärki saavutamiseks.

- **Mõõdukus.** Nime muutmise menetluses on võimalik avalduses esitatud andmeid kontrollida ning teha otsus ja kanne nii käsitsi kui ka automaatselt. Samas ei ole mõistlik kasutada ametnike ressursi ülesannete puhul, mida suudavad täita IT-lahendused. Ametniku roll eelduste kontrollimisel ning otsuse ja kande tegemisel ei anna siinjuures lisandväärtust. Üksikisiku seisukohalt ei ole sisulist vahet, kas tema esitatud andmeid on kontrollinud ning otsuse ja kande teinud ametnik või IT-lahendus, mis toimib ettenähtud reeglite alusel – lõpptulemus on sama, kuid menetlus on kiirem ja mugavam. Samuti säilib inimestel võimalus minna MK KOV-i ja esitada avalduse kohapeal, kus ametnik kontrollib avalduse vastuvõtmisel samu õiguslikke aluseid, mida teeb ettenähtud reeglite alusel IT-lahendus. Seega on avalduse esitamine turvalises veebikeskkonnas ning automaatotsuse ja -kande tegemine vaid üks viis, kuidas inimene saab oma nime muuta. Inimesele jääb alati võimalus minna soovi korral ka ametniku juurde.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk muuta nime muutmise protsess mugavamaks ja kiiremaks kaalub ülesvõimalikud õiguste riived. Samuti säilib nime muutmist soovival inimesel võimalus esitada avaldus ametnikule.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse NS-i, §-ga 2 muudetakse RLS-i ja §-ga 3 nähakse ette jõustumise aeg.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse NS-i § 16 lõike 2 sissejuhatava lauseosa teist lauset.

Kehtiva NS-i § 16 lõike 2 kohaselt saab nime muutmise avalduse esitada elektrooniliselt digitaalallkirjaga kinnitatult või perekonnaseisuasutuses.

Eelnõu kohaselt esitatakse avaldus edaspidi kas turvalises veebikeskkonnas või perekonnaseisuasutuses. See tähendab, et tulevikus saab avaldust esitada e-teenuse kaudu, mis muudab nime muutmise protsessi mugavamaks ja kiiremaks. Samal ajal kaotatakse eelnõuga võimalus esitada nime muutmise avaldus elektrooniliselt digitaalallkirjaga kinnitatult – see asendatakse turvalises veebikeskkonnas avalduse esitamisega. Isiku tahe nime muutmiseks kinnitatakse avaldusega, mis tehakse nimetatud keskkonnas.

Avalduse esitamisel turvalises veebikeskkonnas kontrollitakse vajalikke andmeid automaatselt, mis esmalt annab avalduse esitajale teadmise, et avalduse menetlemine on võimalik, ja teisalt vabastab ametniku samade andmete kontrollimisest. Automaatselt saab kontrollida avalduse esitaja õigust nime muuta, st kontrollida vanust, teovõimet ja kodakondsust. Samuti saab kontrollida, kas RR-i andmed toetavad avalduse esitaja soovi, näiteks isik soovib kanda vanavanema perekonnanime (NS-i § 17¹ lõige 1 punkt 1) ning RR-is on olemas põlvnemise seos ja soovitud nime kasutamine.

Enne nime muutmise avalduse kinnitamist turvalises veebikeskkonnas teavitatakse avalduse esitajat, et menetlus võib lõppeda automaatotsuse ja -kandega. See annab võimaluse avalduse esitamisest loobuda ja esitada avaldus MK KOV-is kohapeal.

Automaatotsuse tegemisel teavitatakse nime muutmise avalduse esitajat sellest, et tehtud on automaatotsus ja uus isikunimi on kantud RR-i. Lisaks märgitakse, et automaatotsuse ja -kande tegemisel kasutati RR-i andmeid. Samuti on seal ka vaidlustamisviide.

Pärast uue isikunime kandmist RR-i väljastatakse isikule paberil või elektrooniliselt otsus (haldusakt) uue nime kohta. Otsus vormistatakse haldusmenetluse seaduse nõuete kohaselt ja selles on märges, et otsus on tehtud automaatselt.

Eelnõu § 1 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks NS-i § 16 lõike 2 punkt 2.

Kõnealuse punkti kohaselt tuleb uue perekonnanime taotlemisel märkida avaldusele ka isiku alaealiste laste eesnimi, perekonnanimi, isikukood või sünniaeg, sünnikoht, elukoht, kontaktandmed, kodakondsus ning perekonnaseis, kui alaealised lapsed kannavad avalduse esitajaga ühist perekonnanime ja soovivad oma vanema uut perekonnanime. Kuna iga isiku, sealhulgas alaealise nime muutmiseks tuleb esitada eraldi avaldus ja tasuda riigilõiv, ei ole küsitavatel andmetel tähtsust ning nende alusel ei alustata alaealise isikunime muutmist. Seetõttu tunnistatakse see punkt kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse NS-i § 16 lõikega 2¹.

Eelnõu kohaselt ei ole turvalises veebikeskkonnas võimalik esitada NS-i § 16 lõikes 1 nimetatud avaldust piiratud teovõimega täisealisele isikule uue isikunime andmiseks. NS-i § 16 lõikes 1 nimetatud avalduse saab piiratud teovõimega täisealise isiku kohta esitada üksnes perekonnaseisuasutuses kohapeal, kuna menetluses tuleb koguda täiendavaid tõendeid, sealhulgas selgitada välja piiratud teovõimega isiku enda arvamus, kui isiku seisund seda võimaldab.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse NS-i § 16 lõiget 6¹. Kuna eelnõuga jäetakse NS-i § 19 lõikest 1 välja eesnime taotlemise põhjuste loetelu, siis ei saa selles sättes olla viidet NS-i § 19 lõikes 1 nimetatud alustele mitmuses. Samuti lisatakse eelnõuga NS-i § 16 lõike 6¹ esimesse lausesse viide NS-i § 16 lõikele 6⁴, sest NS-i § 16 alusel uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise või eesnime, perekonnanime või isikunime taastamise saab otsustada ka NS-i § 16 lõikes 6⁴ sätestatud juhul Siseministeeriumi ametniku vahetu sekkumiseta ehk automaatselt. Kuna otsustajate nimekiri laieneb Siseministeeriumiga, siis sätte selguse ja parema arusaadavuse huvides esitatakse isiku soovil uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise, sealhulgas endise nime taastamise otsustajate loetelu punktidenä.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse NS-i § 16 lõigetega 6⁴ ja 6⁵.

NS-i § 16 lõikega 6⁴ luuakse alus nime muutmise menetluses automaatotsuse ja -kande tegemiseks. Kui NS-i § 16 lõikes 1 nimetatud avaldus on esitatud turvalises veebikeskkonnas ja selle vastavust nimeseaduses sätestatud nõuetele seoses isiku soovil uue isikunime andmisega on kontrollitud RR-ist automaatselt ning otsuse tegemiseks vajalikud eeldused on täidetud, otsustab Siseministeerium nime andmise automaatselt ja kannab selle RR-i automaatselt. RR-i andmete kontrollile saab teha automaatselt kõigi avalduste puhul, kuid olukordades, kus seaduse kohaselt on vaja hinnata nime muutmise põhjuseid või soovitud nime vastavust nimeseaduse nõuetele, ei tehta automaatotsuseid, vaid menetlus edastatakse ametnikule kaalutlusotsuse tegemiseks. RR-i päringuga saab automaatselt kindlaks teha, kas taotletud nimi on näiteks vanema perekonnanimi. Ent kui mõjuval põhjusel soovitakse vabalt valitud perekonnanime, siis ei saa kaalutlusotsust automaatselt teha. Seetõttu ei ole sättes eraldi märgitud, et kaalutlusotsuste puhul ei saa automaatset kontrolli teha, sest esmased kontrollid tehakse kõikide avalduste korral. Kaalutlusega seotud juhtumitel edastatakse menetlus ametnikule ja automaatotsust ei tehta. Sättes on öeldud, automaatotsus ja -kanne tehakse vaid siis, kui avalduse vastavust õigusaktides kehtestatud tingimustele on kontrollitud automaatselt RR-i abil, mis välistab kaalutluse.

Kui turvalises veebikeskkonnas esitatud nime muutmise avalduses toodud andmete vastavust kehtestatud nõuetele on kontrollitud automaatselt RR-i abil ja õigusaktides ei ole sätestatud teisiti, viiakse nime muutmise menetlus läbi automaatselt, ilma ametniku sekkumiseta. Automaatotsus ja -kanne loetakse Siseministeeriumi tehtud otsuseks ja kandeaks.

Menetluse muutmine vastab tänapäevaste elektroonilistele ja infotehnoloogilistele võimalustele ning suurendab haldusmenetluse tõhusust. Õiguslikus tähenduses ei oma tähtsust asjaolu, kas haldusakt on kinnitatud käsitsi, digitaalallkirja või digitaalse templiga – tähtis on see, et on tuvastatav, milline haldusorgan on otsuse teinud. Samuti tuleb rõhutada, et kuigi suurema osa automaatsetest teenustest võib otsustada IT-süsteem, vastutab haldusakti sisulise õigsuse eest kokkuvõtteks otsuse teinud haldusorgan ehk Siseministeerium.

Isikutel säilivad põhiõigused, näiteks õigus automaatse haldusakti vaidlustamiseks ja halduskohtu poole pöördumiseks, isegi siis, kui haldusakti on andnud Siseministeerium automaatselt, sest haldusõigussuhe on tekkinud isiku ja haldusorgani, mitte otsuse teinud ametniku vahel, kes on määratud esindama haldusorganit sisepädevuse alusel. Vaidluse korral esitab isik kaebuse haldusorgani, mitte konkreetse ametniku ja tema allkirja vastu.

Praegustes nime muutmise menetlustes on ametnike ülesanne kontrollida avalduses esitatud asjaolud üle RR-ist, kui avaldust menetletakse NS-i § 17¹ lõike 1 alusel. Kui avaldust

menetletakse NS-i § 17¹ lõike 2 alusel kaalutlusõigust rakendades, kontrollitakse vajaduse korral ka muid andmeid.

Enamikul juhtudel on asjaolusid võimalik kontrollida ettenähtud reeglite alusel toimiva IT-lahenduse abil ja kui süsteemi kontrolli tulemus on positiivne, saab kohe teha otsuse ja kande. Kontrollivõimalused saab ehitada e-teenusesse, kus andmete esitamine ja seosed RR-iga on võimalik integreerida juba andmete esitamise käiku.

Kehtiva NS-i § 16 lõikes 6¹ on sätestatud, et NS-i § 17¹ lõigetes 1 ja 2 esitatud alustel uue perekonnanime andmise või endise isikunime taastamise ning § 19 lõikes 1 sätestatud alustel uue eesnime andmise otsustab valdkonna eest vastutav minister või tema volitatud Siseministeeriumi ametnik või tema volitatud NS-i § 16 lõikes 1 nimetatud perekonnaseisuasutuses töötav perekonnaseisuametnik. Eelnõu kohaselt otsustab NS-i § 16 alusel uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise või eesnime, perekonnanime või isikunime taastamise valdkonna eest vastutav minister või tema volitatud Siseministeeriumi ametnik või valdkonna eest vastutava ministri volitatud NS-i § 16 lõikes 1 nimetatud perekonnaseisuasutuse perekonnaseisuametnik või NS-i § 16 lõikes 6⁴ sätestatud juhul Siseministeerium. Kui otsuse teeb Siseministeerium, tehakse otsus ilma ametniku vahetu sekkumiseta.

Kui menetleda nime muutmise avaldust kehtiva seaduse kohaselt, on avalduse menetlusaeg võrreldes automaatotsuse ja -kande tegemisega pikem, sest ametnik kontrollib kõik nime muutmise eeldused käsitsi üle ja teeb nende põhjal otsuse ja kande RR-i. Avalduse menetlemise aeg oleneb ametniku töökoormusest ja töökorraldusest.

Kui kontrollida automaatselt, RR-i vahendusel, ja nime muutmiseks kaalutlusotsuse vajadust ja nime muutmise keeldumise aluseid ei esine, tehakse otsus ja kanne automaatselt, edastamata e-teenuse kaudu esitatud nime muutmise avaldust ametnikule. Kui avalduses on andmeid, mida RR-i andmete põhjal ei ole võimalik kontrollida, näiteks isik soovib vanaema perekonnanime, kuid RR-i andmed soovitud nime kandmist ja põlvnemise seost ei näita, katkeb avalduse automaatmenetlus ning avaldus edastatakse ametnikule asjaolude selgitamiseks ja võimalusel nime muutmise otsuse tegemiseks. Automaatotsuse tegemise loogika on sama, mis näiteks perekonnaseisutoimingute seaduse alusel sünni registreerimise automaatmenetlustes – kui RR avalduse andmeid ei toeta, edastatakse avaldus ametnikule, kes selgitab välja asjaolud ja registreerib sünni.

NS-i lisatavas §16 lõikes 6⁴ ei ole eraldi välja toodud, et kui automaatotsuse ja -kande eeldused ei ole täidetud, siis toimub tavapärane nime muutmise menetlus ametniku osalusel, sest automaatotsust ja -kannet saab teha vaid juhtudel, kui selleks on eeldused täidetud. Seega kehtib üldine NS-i regulatsioon nime muutmise menetluses ehk ametnik vaatab läbi isiklikult või turvalises veebikeskkonnas esitatud avaldused, kuid teatud juhtudel on võimalik automaatmenetlus ilma ametnikuta, kui selleks on eeldused täidetud.

Automaatne menetlus on nime muutmise avalduse esitajale kiire ja ka tema nimi saab RR-is kiiremini muudetud. Eelkirjeldatud tegevusega hoitakse kokku ka ametnike tööaega. Seega väheneb nii inimese halduskoormus kui ka ametnike töökoormus.

Turvalises veebikeskkonnas esitatud avalduse alusel automaatotsuse tegemiseks on vaja, et andmeid oleks võimalik kontrollida RR-ist ja et RR-i andmed oleksid vastavuses isiku sooviga,

näiteks isik soovib kanda vanaema perekonnanime Tamm ja RR-i andmetel on tema vanaema kandnud perekonnanime Tamm.

Nime muutmise menetluses automaatotsuse ja -kande tegemise täpsemad tingimused ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister NS-i § 16 lõike 6⁵ alusel määrusega.

Automaatotsuse ja -kande tegemise puhul on tähtis viidata ka isikuandmete kaitse üldmäärusele. Automaatotsuste ja -kannete tegemine ei ole isikuandmete kaitse üldmäärusega vastuolus. Isikuandmete kaitse üldmääruse³ põhjenduses 63 on sätestatud:

Selleks et olla töötlemisest teadlik ja kontrollida selle seaduslikkust, peaks andmesubjektil olema õigus tutvuda isikuandmetega, mis on tema kohta kogutud, ja seda õigust lihtsalt ja mõistlike ajavahemike järel kasutada. /.../ Igal andmesubjektil peaks seega olema õigus teada eelkõige isikuandmete töötlemise eesmärgi, võimaluse korral isikuandmete töötlemise ajavahemikku, isikuandmete vastuvõtjaid, isikuandmete automaatse töötlemise loogikat ja sellise töötlemise võimalikke tagajärgi (vähemalt juhul kui töötlemine põhineb profiilianalüüsil) ning saada eelneva kohta teate. Võimaluse korral peaks vastutav töötleja saama anda kaugjuurdepääsu turvalisele süsteemile, kus andmesubjekt saab otse tutvuda oma isikuandmetega.

Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduses 71 on kirjeldatud, millisel juhul ei tohiks isiku suhtes tehtav otsus põhineda üksnes automaatotsusel. Need on eelkõige juhud, kui isikule kaasnevad otsusega õiguslikud tagajärjed.

Automaatotsuste ja -kannete puhul võivad õiguslikud tagajärjed kaasneda seetõttu, et nimest sõltuvad muud teenused. Teisalt on aga nime muutmise avalduse esitanud isik ise, nii et menetlus tehakse inimese enda algatusel. Ainus erinevus tavapärasest otsusest ja kandest on see, et kontrollle, otsust ja kannet ei tee ametnik, vaid andmeid kontrollitakse automaatselt RR- i kaudu ning seejärel tehakse ametniku vahetu sekkumiseta automaatselt otsus ja kanne. Kui esineb vastuolu, siis menetleb nime muutmise avaldust edasi ametnik. Seega on tagatud kõik isiku õigused ja andmeid töödeldakse turvaliselt.

Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 35 lõike 3 kohaselt on andmekaitsealase mõjuhinnangu tegemine nõutud, kui füüsilisi isiklikke aspekte hinnatakse süstemaatiliselt ja ulatuslikult, kui hindamine põhineb automaatsel isikuandmete töötlemisel, sealhulgas profiilianalüüsil, ja kui hindamisel põhinevad otsused, millel on füüsilise isiku jaoks õiguslikud tagajärjed või mis samaväärselt mõjutavad oluliselt füüsilist isikut.

Automaatotsuste ja -kannetega tekib Siseministeeriumi ja avalduse esitaja vahel õiguslik suhe. Tegemist on isikuandmete automaatse töötlemisega, mis mõjutab oluliselt füüsilist isikut ja sellega kaasneb õiguslik tagajärg. Käesoleval juhul ei hinnata füüsilisi isiklikke aspekte süstemaatiliselt ja ulatuslikult, sest protsessi algatab isik ise, kui ta esitab nime muutmise avalduse. Mõne inimese puhul võib see toimuda kord elus, mõnel inimesel paar korda, kuid süstemaatilisust ega ulatuslikkust ei ole selles olukorras võimalik tuvastada. Seega ei ole vaja koostada ka andmekaitsealast mõjuhinnangut. Haldusmenetluse ja andmetöötlemise tahte esitab alati esimesena avalduse alusel isik, kes soovib nime muuta.

Kuivõrd nime muutmise automaatotsus on haldusakt, siis loetakse seda isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 22 tähenduses automaatseks otsuseks. Artiklis 22 käsitletakse

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – [ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88](#).

automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemist. Artikli 22 lõike 1 kohaselt on andmesubjektil õigus, et tema kohta ei võetaks otsust, mis põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel, sealhulgas profiilialüüsil, mis toob kaasa teda puudutavaid õiguslikke tagajärgi või avaldab talle märkimisväärset mõju. Artikli 22 lõike 2 punkti b kohaselt ei kohaldata artikli 22 lõiget 1 ei kohaldata, kui otsus on lubatud vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega, milles on sätestatud ka asjakohased meetmed andmesubjekti õiguste ja vabaduste ning õigustatud huvide kaitsmiseks. NS-i muudatused loovad õigusliku aluse automaatotsuste ja -kannete tegemiseks nime muutmise menetluses. Automaatotsuse ja -kannete tegemisel tagatakse andmesubjekti õigused ja vabadused ning õigustatud huvid.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse NS-i § 19. Praegu on NS-i § 19 kohaselt eesnime muutmiseks kaheksa erinevat alust ja kolm erinevat piirangut. Praktika näitab, et eesnime muutmise soov on tavaliselt sügavalt isiklik. On ebamõistlik, et ametnik hindab nime muutmise põhjuse mõjuvust, nagu NS praegu eeldab. Laps saab eesnime sünni registreerimisel, eesnimi väljendab vanemate soove ja vanemad valivad lapsele oma hinnangul sobivaima eesnime. Ometi võib ette tulla olukordi, kus sünnist alates kantav eesnimi ei ole isikule meelepärane. Kuna isik kasutab eesnime igapäevases suhtluses, võib sobimatu eesnimi tekitada talle palju probleeme. Seega võib isik soovida oma eesnime muuta. Eelnõuga loobutakse nõudest esitada eesnime taotlemisel põhjuseid, miks kantav eesnimi isikule enam ei sobi. Nii nagu vanemad on lapsele eesnime valikul suhteliselt vabad (arvestada tuleb nimeseaduse § 7 nõuetega) ega pea nime valikut põhjendama, on ka eesnime muuta sooviv isik oma valikus suhteliselt vaba ega pea oma valikut põhjendama.

NS-ist välja jäetavad § 19 lõike 1 punktides 1–4 ja 9 nimetatud alused eeldavad väga isiklike põhjuste avaldamist, mis võivad olla emotsionaalsed ja avalduse esitajale endale väga olulised. On ebamõistlik, et ametnik hakkab kaaluma põhjuste mõjuvust, kui soovitud eesnimi vastab NS-i nõuetele. Välja jäetakse ka punkt 6, mida rakendatakse olukorras, kus isiku kantav eesnimi erineb sünnidokumenti kantud eesnimest üksikutes tähemärkides (näiteks Lilli, kuid sünniaktis Lilly). Kui selliseid juhtumeid veel esineb, teavitatakse isikut andmete erisusest, kuid enam ei suunata andmeid korrastama. Välja jäetakse ka punkt 7, mille alusel oli isikul riigilõivuta võimalus vabaneda sulgudest eesnimes – eesnimes on sulud vaid kahel RR-i kantud isikul ja nii piiratud arvu võimalike juhtumite jaoks ei ole seaduse regulatsioon vajalik. Välja jäetakse ka punkt 8, mida rakendatakse olukorras, kus isiku kantav eesnimi erineb sünnidokumenti kantud eesnimest ümberkirjutusreeglite kohaldamise tõttu (näiteks Jüri, kuid kirillitsas sünniakt Юрий). Koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga on selliste andmetega isikutele antud võimalus andmeid ilma riigilõivuta muuta ning enamik sellistest juhtumistest on avastatud ja vajadust sellise sätte järele enam ei ole.

Eelnõu kohaselt on uue eesnime andmisel vaid kaks piirangut – taotletav eesnimi peab vastama NS-i § 7 nõuetele ja uue eesnime andmisega ei saa tekitada isikunime, mis on RR-i andmetel elava isiku isikunimi, kui sel isikul ja uue eesnime taotlejal on sama sünniaasta.

Esimese piirangu eesmärk on hoida eesti keelt ja kultuuri, mille oluline osa on ka eesnimed. Teise piirangu eesmärk on vältida segadusi isikunimedega, kui erinevatel isikutel on sama isikunimi, ja hoida ära ka identiteedivarguseid. Juba olemasoleva isikunimega sama isikunimi võib tekkida näiteks sünni registreerimisel, abielu või kooselulepingu sõlmimisel, kuid samasuguseid isikunimesid ei soovita juurde tekitada nime muutmise menetlusega. Eesnimede valik on väga lai, vajaduse korral saab piirangu alla langeva isikunime vältimiseks lisada

eesnime juurde teise. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsuses nr 3-4-1-6-01⁴ on öeldud:

Teisisõnu, vabadust muuta oma nime saab seadusega piirata juhul, kui piirangu kehtestamisel on järgitud Põhiseaduses nimetatud eesmärki ja proportsionaalsuse põhimõtet. Piirangud ei tohi kahjustada seadusega kaitstud huvi või õigust rohkem, kui see normi legitiimse eesmärgiga on põhjendatav. Kasutatud vahendid peavad olema proportsionaalsed soovitud eesmärgiga.“ Siinse sätte puhul on eesmärk kaitsta soovitatavat nime juba kandvate teiste inimeste identiteeti. peavad piirangud olema vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Seadusandja on kehtestanud selle piirangu, et kaitsta teiste inimeste õigusi ja vabadusi, sh ennetada kuritegelikku käitumist.

Tallinna Ülikooli tudengid korraldasid 2025. aastal isikunimede uuringu. Uuringu tulemused ei ole veel avalikult kättesaadavad, kuid eelnõu koostajatele on teada esialgsed tulemused. Selles uuringus küsiti ka, milliseid eesnime andmise või selle muutmisega seotud aspekte peaks riik reguleerima. Vastajate arvates olid olulised nime tähenduse, hääldatavuse, õigekirja ja pikkuse reguleerimine. Samuti peeti oluliseks, et nimedes ei oleks numbreid ja sümboleid ning et ei pandaks vastassoole juurdunud nimesid. Seega on uuringu kohaselt vastajate jaoks tähtsad NS-i §-s 7 kehtestatud nõuded eesnimedele. Neist eelnõuga ei loobuta. Eelnõu kohaselt peab taotletav eesnimi vastama ka edaspidi NS-i § 7 nõuetele.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse RLS-i §-e 48 ja 341. Muudatused on vajalikud, kuna eelnõuga muudetakse NS-i §-e 16 ja 19.

Eelnõu kohaselt jäetakse NS-i §-st 19 välja eesnime andmise erinevad alused, sealhulgas NS-i § 19 lõike 1 punktid 6–8, mille alusel uue eesnime andmisel ei tulnud tasuda riigilõivu. Seepärast on vaja muuta ka RLS-i § 48 ja jätta sellest välja viited NS-i §-le 19. Tegemist on tehnilise muudatusega.

NS-i § 16 lõike 6¹ muudatustega lisatakse uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise otsustajaks Siseministeerium. Seega tuleb RLS-i § 341 lõige 1 sõnastada nii, et see hõlmaks kõiki otsustajaid. Otstarbekas on säte ümber sõnastada nii, et see kajastab menetlust, mille eest riigilõiv tasutakse, mitte aga taotluse menetlejaid.

Eeltoodut arvestades tuleb sama paragrahvi lõikes 2 mainida ka Siseministeeriumi otsuse korduvat väljastamist. Ka siin sõnastatakse säte nii, et see kajastab dokumenti, mille korduva väljastamise eest riigilõivu tasutakse, mitte aga haldusakti andjat.

Muudatusega tagatakse kõikide menetlejate haldusaktide korduv väljaandmine ning sätte selgus ja arusaadavus. Sama paragrahvi lõike 2¹ sõnastust täpsustakse haldusakti ärakirja lisamisega. Uue isikunime andmise menetluses tehakse kaht liiki haldusakti. Esiteks haldusakt, millega antakse ühele isikule uus eesnimi, perekonnanimi või isikunimi – see haldusakt tehakse isikule teatavaks menetluse lõpus ja hiljem on isikul võimalik korduva dokumendina saada sellest ära kiri. Teiseks haldusakt, millega antakse korraga mitmele isikule uus eesnimi, perekonnanimi või isikunimi – sellest haldusaktist tehakse igale isikule menetluse lõpus väljavõte ainult tema andmetega, hiljem on isikul võimalik korduva dokumendina saada samasugune väljavõte.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse eelnõu jõustumise aeg. Eelnõu jõustub 2025. aasta 2. detsembril.

⁴ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 3. mai 2001. aasta otsus nr [3-4-1-6-01](#).

Eelnõu jõustumise aeg on sätestatud selle järgi, millal saavad valmis muudatuste tegemiseks vajalikud IT arendustööd. Jõustumise aeg on seotud ka Euroopa Liidu taaste- ja vastupidavusraha vahendite kasutamise tähtaegadega. Samas annab pikem jõustumise aeg isikutele ja ametnikele piisavalt aega uue regulatsiooniga tutvumiseks.

Eelnõu vastavus ja kooskõla Eesti Vabariigi Põhiseadusega

Eelnõu on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega. Rahvusvahelisi kohtulahendeid eelnõus käsitletud teemadel Eesti kohta ei ole.

Eelnõu koostamisel on analüüsitud selle kooskõla PS-iga, sealhulgas isikuandmete töötlemise põhimõtetega ning analüüs on lisatud võrdleva analüüsi asjakohase punkti alla ja punkti 2.4.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga uusi termineid kasutusele ei võeta.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole välja töötatud Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks. Eelnõu on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega.

6. Seaduse mõjud

6.1. Võimaldada võtta nime muutmise menetluses kasutusele e-teenus ning automaatotsused ja -kanded

6.1.1. Mõju riigiasutuste korraldusele, tuludele ja kuludele

I

Mõju sihtrühm: nelja MK KOV-i ametnikud, kellel on nime muutmise õigus.

Sihtrühm on **väike**. Muudatus mõjutab nelja MK KOV-i (Jõhvi, Pärnu, Tallinn, Tartu) ametnikke, kes tegelevad nime muutmise menetluse läbiviimisega. Nime muutmise õigus on kuni 20 ametnikul, kellest kümne tavapärase tööülesannete hulka kuulub nende menetluste läbiviimine.

Mõju ulatus on **väike**. Võivad kaasneda muutused sihtrühma käitumises, kuid eeldatavasti ei too need kaasa kohanemiskulusi, sest ametnikuni jõudnud nime muutmise menetluste puhul muudatusi ei tehta. Muutub see, et kõik nime muutmise menetlused, mis jõudsid varem MK KOV-i ametnikuni, tulevikus sinna enam ei jõua. Seega peavad MK KOV-i ametnikud uued reeglid ühe korra selgeks õppima ja neid edaspidi järgima. Kuna tekivad automaatkanded, väheneb MK KOV-i ametnike töökoormus.

Mõju esinemise sagedus on **keskmine**. Mõju avaldub regulaarselt tööpäeviti. Nime muutmiseks esitatakse MK KOV-idele aastas kokku üle 2000 avalduse. Nime muutmiseks esitatud avalduste arv ja nime muutmiste statistika on esitatud tabelites 1 ja 2.

Tabel 1. Aastatel 2022–2024 nime muutmiseks esitatud avalduste arv MK KOV-ide kaupa (allikas: RR)

Asutus/avalduste arv	2022. aasta	2023. aasta	2024. aasta
Jõhvi Vallavalitsus	187	213	201
Pärnu Linnavalitsus	142	112	137
Tallinna Perekonnaseisuamet	1601	1723	1718
Tartu Linnavalitsus	364	324	389
KOKKU	2294	2372	2445

Tabel 2. Nime muutmiste arv aastatel 2022–2024 (allikas: RR)

Aasta	Uue eesnime saajad	Uue perekonnanime saajad	Uue ees- ja perekonnanime saajad	MK KOV-i otsusega	SiM-i otsusega	KOKKU
2022. aasta	447	1462	209	1802	316	2118
2023. aasta	521	1464	234	1884	335	2219
2024. aasta	552	1491	271	1982	332	2314

Seni ei ole peetud eraldi arvestust digitaalallkirjaga kinnitatud avalduste ja asutuses kohapeal paberil esitatud avalduste üle. Hinnanguliselt moodustavad viimased umbes viiendiku avalduste koguarvust. Eeldatakse, et seni digitaalallkirjaga kinnitatud avalduse esitamise asendamine e-teenuses avalduse esitamisega ei mõjuta oluliselt paberil esitatavate avalduste arvu.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Mõju on positiivne, sest kui nime muutmise avaldus esitatakse turvalises veebikeskkonnas, siis ametnike töökoormus väheneb. Kuna osa nime muutmise avaldustest esitatakse edaspidi turvalises veebikeskkonnas, siis väheneb võimalus, et isik tuleb kohapeale avaldust esitama. See omakorda tagab ametnikele oma töös suurema paindlikkuse, kuna turvalises veebikeskkonnas esitatud avalduse puhul kontrollitakse eeldusi ilma ametniku sekkumiseta ja kui ametniku kaalutusotsust vaja ei ole, tehakse automaatotsus ja -kanne. Nii jääb ametnikule rohkem aega keerulisemate juhtumite lahendamiseks, kus on vaja inimesega suhelda ning lisadokumente või -küsimusi esitada. Kõik nime muutmise avaldused ei lõppe isiku nime muutmise, sest osa avaldusi võetakse tagasi ja osa puhul ei ole nime muutmise eeldused täidetud ning nime muutmise kohta koostatakse keelduv otsus.

II

Mõju sihtrühm: Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT).

Sihtrühm on **väike**, hõlmates mõnda SMIT-i teenistujat, kes on seotud RR-i menetlustega.

Muudatus mõjutab SMIT-i, kes loob nime muutmise e-teenuse ja teeb teisi vajalikke IT arendustöid, et võimaldada nime muutmise menetluses automaatotsuseid ja -kandeid.

Mõju sagedus on **väike**. E-teenus luuakse ühe korra ja sellel on SMIT-ile ühekordne mõju.

Mõju ulatus on **väike**. E-teenuse loomiseks tuleb välja selgitada, mida on vaja muuta, ja seejärel teha vajalikud IT arendustööd, mille kulud kaetakse RRF-i vahenditest (vt ka seletuskirja p 7). Võib tekkida vajadus nõustada ametnikke, kuidas uus teenus töötab.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Ebasoovitav mõju võib avalduda siis, kui IT arendustööde käigus häiritakse mõne olemasoleva e-teenuse tööd, kuid vea avastamisel saab SMIT selle kõrvaldada.

III

Mõju sihtrühm: Siseministeerium.

Sihtrühm on väike. Muudatus mõjutab paari Siseministeeriumi ametnikku, kes tegelevad nime menetlusega seotud teemadega.

Mõju ulatus on **väike**. Muudatusega ei kaasne suuri muudatusi sihtrühma käitumises. Muudatusega võib seaduse jõustumise järel lühiajaliselt kaasneda suurem vajadus selgitamise järele, näiteks millisel juhul tehakse nime muutmise menetluses automaatotsus ja -kanne, kuid see ei tohiks kaasa tuua pikaajalist töökoormuse suurenemist. Nime muutmise menetlust läbiviivate ametnike juhendmaterjale tuleb ühekordselt muuta ja vajaduse korral ka ametnikke koolitada.

Mõju esinemise sagedus on pigem **keskmise**. Mõju võib avalduda igal tööpäeval, sest inimesed võivad esitada küsimusi igal tööpäeval ja Siseministeeriumi ametnikud peavad tegema selgitustööd ning nõustama ka MK KOV-i nime muutmise õigusega ametnikke.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on Siseministeeriumi jaoks positiivne. Muudatus lihtsustab Siseministeeriumi ametnike tööd, sest eeldatavasti väheneb selgitustöö osakaal. Seaduse jõustumise järel võib aga selgitusvajadus olla lühikest aega suurem kui tavaliselt.

6.1.2. Sotsiaalne mõju

Mõju sihtrühm: isikud, kes soovivad oma nime muuta.

Sihtrühm võib olla potentsiaalselt suur, hõlmates järgmisi isikuid:

- 1) Eesti kodanikud;
- 2) Eestis elamisloa alusel viibivad isikud, kes ei ole ühegi riigi kodanikud.

Mõju ulatus on **pigem väike**. Sihtrühma käitumises võivad kaasneda muutused, kuid eeldatavasti ei too need kaasa kohanemiskulusi. Praegu on võimalik isikul esitada nime muutmise avaldus neljas perekonnaseisuasutuses kohapeal või digitaalselt allkirjastatuna. Eelnõuga asendatakse viimane võimalus avalduse esitamisega turvalises veebikeskkonnas. Kui isik on esitanud avalduse turvalises veebikeskkonnas, tehakse teatud juhtudel nime muutmise menetluses automaatotsus ja –kanne. See tähendab, et isik saab otsusest teada kiiremini, sest nime muutmise eeldusi kontrollitakse automaatselt ilma ametniku sekkumiseta.

Mõju esinemise sagedus on **väike**, sest üldjuhul ei muuda isik oma nime üldse või ei tee seda rohkem kui üks kord elus.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **pigem väike või puudub**. Muudatus on sihtrühma jaoks pigem positiivne, sest loodav e-teenus muudab nime muutmise menetluse lihtsamaks ja kiiremaks. Väheneb ka inimese halduskoormus. Lihtsam ja kiirem menetlus võib aga kaasa tuua riski, et senisest enam isikuid soovib edaspidi oma nime muuta. Eeldatavasti ei ole see muudatus nii suur, et tooks kaasa ametnike märkimisväärse töökoormuse kasvu, kuid võib tekitada mõningast segadust ühiskondlikes suhetes, kuna identiteedi muutmise protsess lihtsustub ja seda võidakse hakata rohkem ära kasutama, näiteks mainekahju vältimiseks jms.

Samuti võib juhtuda, et otsus nime muutmise kohta tehakse liialt kiirustades ja isik soovib selle hiljem tagasi võtta.

Kui kõik nime muutmise eeldused on täidetud ja kontrollitud, siis tehakse inimese esitatud avalduse alusel nime muutmise otsus ja kanne RR-i automaatselt. Kui turvalises veebikeskkonnas esitatud nime muutmise avalduse puhul ei ole võimalik teha automaatotsust ja -kannet, edastatakse nime muutmise avaldus ametnikule menetlemiseks ning jätkub tavapärane nime muutmise menetlus. Seega, kui nime muutmise avalduse kohta on vaja teha keelduv otsus, siis teeb selle ametnik ja isik saab selle otsuse ka soovi korral vaidlustada. Keelduvat otsust nime muutmise menetluses automaatselt ei tehta. Nime muutmise avalduse rahuldamata jätmise otsuse teeb vaid ametnik. Seega automaatselt saab teha nime muutmise otsuse vaid juhul, kui isiku esitatud avaldus rahuldatakse, st isik saab avalduses soovitud nime.

Automaatotsuse vaidlustamine toimub tavamenetluse raames, ka automaatotsustele lisatakse vaidlustamisviide.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatusel ei ole olulist mõju. Muudatus on sihtrühmade jaoks positiivse mõjuga, sest väheneb inimese halduskoormus ja ametniku töökoormus. Samuti muutub nime muutmise menetlus teatud juhtudel kiiremaks ja mugavamaks.

6.2. Koondmõju isikute ja ettevõtjate halduskoormusele

Eelnõuga vähendatakse isikute halduskoormust. Nime muutmise menetlust tehakse ökonoomsemaks, et muuta nii isiku kui ka ametniku elu mugavamaks, kiiremaks ja lihtsamaks. Näiteks saab nime muutmise avalduse esitada turvalises veebikeskkonnas ja kui nime muutmise avalduses esitatud andmete vastavust õigusaktides kehtestatud tingimustele on automaatselt andmekogude abil kontrollitud, teeb Siseminister otsuse ja kande RR-i ametniku vahetu sekkumiseta ehk automaatselt. Tingimusi kontrollitakse automaatselt ning ka otsused ja kanded tehakse automaatselt. Seega saab isik nime muutmise otsuse ja kande RR-i kiiremini, kui otsuse ja kande teeks ametnik.

Eelnõu ei mõjuta ettevõtjate halduskoormust.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja KOV-i tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Kuna e-teenuse loomiseks ning automaatotsuste ja -kannete võimaldamiseks tuleb teha RR-is IT arendustööd, kaasnevad eelnõuga tehtavate muudatusega rahalised kulutused. Arendustööd valmivad hiljemalt 2025. aasta 1. detsembriks. Automaatotsuste ja -kannete võimaldamise korral peab olema võimalik teha kõik eelkontrollid automaatselt turvalises veebikeskkonnas; praegu kontrollib andmete vastavust kehtestatud nõuetele ametnik isiklikult. Need kontrollid tuleb lisada e-teenusesse, et võimaldada automaatotsuste ja -kannete tegemist.

E-teenuste loomiseks ning edasiseks haldamiseks ja arendamiseks vajalikud vahendid tagab RRF.

Siseministeerium peab muutma MK KOV-i ametnikele koostatud juhendmaterjale ja koolitama ametnikke seoses eelnõuga tehtavate muudatustega. Juhendmaterjalide ja koolituste kulud kavatsetakse katta RR-i pidamiseks ette nähtud olemasolevast Siseministeeriumi valitsemisala eelarvest.

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks tuleb muuta siseministri 12. detsembri 2017. aasta määrust nr 45 „Isikule uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise kord ja avalduse vorm“ avaldamismärkega RT I, 19.12.2023, 16.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu jõustub 2025. aasta 2. detsembril.

Erisus üldises jõustumises on ette nähtud selleks, et muudatuste tegemiseks vajalikud IT arendustööd saaksid valmis ja oleks piisavalt aega eelnõuga tutvumiseks.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Välisministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Perekonnaseisuametnike Kutseliidule, SMIT-ile ja Õiguskantsleri Kantseleile.

Eelnõu kooskõlastasid märkusteta Andmekaitse Inspeksioon, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Sotsiaalministeerium ning Välisministeerium. Eelnõu kohta esitasid märkusi Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Perekonnaseisuametnike Kutseliit, Justiits- ja Digiministeerium ning Rahandusministeerium. Märkustega on võimaluse piires arvestatud (vt seletuskirja lisa 2).

Kuna teised eelnõu kohta märkusi ei esitanud, võib Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. aasta määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt lugeda, et nad on selle vaikumisi kooskõlastanud.

Algatab Vabariigi Valitsus2025

(allkirjastatud digitaalselt)